

Vieraannutettu vai vieraantunut?

- *miten palvelujärjestelmä voisi tunnistaa, ymmärtää ja tukea paremmin eron jälkeistä vanhempi-lapsi-suhdetta*

Tiivistelmä

Artikkelissa pyritään laajentamaan vieraannuttamista koskevaa keskustelua huomioimaan ja tarkastelemaan yksilöllisemmin olemassa olleen perhesysteemin välisiä suhteita sekä rakentamaan sitä kautta tilanteisiin tarpeenmukaista tukea. Artikkelissa tehdään näkyväksi vieraannuttavasta toiminnasta sekä vieraantumisesta nousevia kokemuksellisia näkökulmia, sekä perheiden tuen tarvetta kyseisissä tilanteissa. Artikkelissa avataan sosiaalisen median kautta toteutettujen verkkokyselyiden tulosten pohjalta (N=175 & N=8) sitä, minkälaisia haasteita vieraannuttamisesta tai vieraantumisesta on perheenjäsenille sekä toiveita siitä, mitä ammattilaiset voisivat tehdä tilanteessa, jotta lapsen ympärillä olevat ihmis-suhteet toimisivat paremmin. Tulosten pohjalta voidaan todeta, että vastaajat odottavat ammattilaisilta ilmiöiden tunnistamista sekä tiedon ja tuen lisäämistä niin, että jaettu ymmärrys ja tuki lapsen riittävän turvalliseen perhesysteemistä voisi toteutua.

Asiasanat: vieraannuttaminen, vieraantuminen, erovanhemmuus, perhepalvelut

Kirsi Heikinheimo

väitöskirjatutkija, perhe- ja pariterapeutti, Suomen Uusperheiden Liiton toiminnanjohtaja
kirsi.heikinheimo@supli.fi

1. Johdanto

Tämän artikkelin tarkoituksena on tuoda esiin kokemuksen ääni liittyen vieraannuttamisen ja vieraantumisen ilmiöihin erotilanteissa sekä se, minkälaista tukea perheet kokevat tarvitsevansa tilanteisiinsa. Erotilanteissa, kuten elämässään muutenkin, lapsi elää vanhempiensa tunne- ja toimintataitojen varassa. Vanhempien ero koskettaa Suomessa vuosittain noin 30 000 lasta tai nuorta (THL 2020). Suurin osa vanhempiensa eron kokeneista lapsista löytää oman paikkansa muuttuneessa perhesysteemissä muutaman vuoden sisällä (Van Lawick 2015). Parhaissa tilanteissa suhde molempiin vanhempiin jatkuu ja rakentuu yhteisvanhemmuuden tai rinnakkaisvanhemmuuden myötä, mutta toisinaan vanhempien ero muuttaa ja pahimmillaan katkaisee lapsen ja toisen vanhemman suhteen kokonaan. Virallisia tilastoja siitä, kuinka moni vanhempi ei saa eron jälkeen enää tavata lastaan, ei ole olemassa (THL 2023). Tilastoja ei ole myöskään olemassa siitä, minkä vuoksi lapsi kieltäytyy tapaamasta toista vanhempaansa.

Tutkimusten pohjalta noin 90 % lapseen liittyvistä asioista pystytään ratkomaan riidattomasti (Aaltonen 2020). Pitkittyneissä huoltoriidoissa vastapuolella saattaa olla vanhempi, jonka päämääränä ei ole lapsen asioista sopiminen, vaan toisen vanhemman kiusaaminen ja kosto. Vanhempi ei tällöin pysty hahmottamaan sitä, kuinka huoltoriita vaikuttaa lapsen hyvinvointiin ja psyykkiseen kehitykseen. Syytökset vieraannuttamisesta ovat pitkittyneissä huoltoriidoissa tavanomaisia. Vanhempien erotessa lapsen elämän riskitekijäksi muodostuu lasten ja vanhempien välinen suhde ennen eroa, sen aikana ja sen jälkeen (Pakarinen & Heikinheimo 2019; Broberg ym., 2005; Papernow 2013; Väänänen 2013; Salo 2011; Cummings ym., 2000; Leinonen 2003). Niinpä tukipalveluiden näkökulmasta korostuu se, miten perheen kiintymyssuhdejärjestelmää kyetään tukemaan sekä miten palvelujärjestelmä voisi tunnistaa, ymmärtää ja ylläpitää paremmin eron aikaista ja jälkeistä lapsi-vanhemmuus-suhdetta.

Vieraannuttaminen jää yleisessä puheessa usein tarkemmin määrittelemättä. Termille ei oikeastaan löydy yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää (Luoma & Laajasalo 2024; Kontio 2024). Vieraannuttamisesta puhutaan pääsääntöisesti silloin, kun torjutuksi tulleella vanhemmalla on aiemmin ollut hyvä suhde lapseen eikä hänen käyttäytymisessään ole piirteitä, jotka olisivat selkeä uhka lapsen hyvinvoinnille (Gardner 1998). Tällöin vieraannuttavan vanhemman sekä lapsen kielteisyys toista vanhempaa, niin kutsuttua kohdevanhempaa, kohtaan tulkitaan olevan aiheetonta ja vailla loogisia perusteita.

Myöskään vieraantumiselle ei ole yksiselitteistä määritelmää. Vieraantuminen edellyttää aikaisemmin olemassa olevaa suhdetta, josta joko lapsi tai vanhempi etäännyy syystä tai toisesta (Kelly & Johnston 2001). Taustalla saattaa olla esimerkiksi vuorovaikutukseen, yhdessä olemiseen tai hoivaan liittyvää keinottomuutta tai kohtaamattomuutta. Suhde lapsen ja vanhemman välillä on kaksisuuntainen. Vanhemmuutta on hyvä tulkita biologisen ja juridisen vanhemmuuden ohella myös läsnäolosuhteena. Flemmich (2018) on

tuonut väitöskirjassaan esille tietoisien vanhemmuuden käsitteen, jolla hän tarkoitti vanhemman myötätuntoisesti läsnä olevaa vuorovaikutusta lapsen kanssa. Ilman molempien osapuolien läsnäoloa ei ole olemassa vastavuoroista suhdetta. Riittävän turvallinen ja läsnäoleva tunnesuhde vanhempiin onkin tärkein perusta lapsen hyvälle kasvulle ja kehitykselle.

Viranomaisilla ei kuitenkaan ole keinoja riitelevien vanhempien kohdalla tunnistaa, kuka puhuu totta tai miksi lapsi reagoi niin kuin reagoi. Tunnistamista saattaa vaikeuttaa myös väärin tulkittu lapsen normaali reagointi riitelevien vanhempien keskellä. Lapsen ollessa haluton tapaamaan toista vanhempaansa tai lapsen ja vanhemman välisen suhteen ollessa etäinen voidaan tapaamiset määrätä oikeudessa myös tuettuina tai valvottuina (Aaltonen 2020). Lapsilähtöisyyttä voidaan tukea kiintymyssuhdeteoreettisella osaamisella ja soveltamalla tutkittua tietoa lapsen eri kehitysvaiheista (vertaa Guggenheim 2005).

Tässä artikkelissa tarkastellaan kahden kyselytutkimuksen pohjalta (2021; 2024) lapsen sekä vanhemman välistä vieraannuttamista ja vieraantumista. Vieraannuttaminen määritellään tässä artikkelissa vanhempien eron jälkeiseksi toiminnaksi, jossa vanhempi manipuloi lasta, jonka seurauksena tämä kääntyy toista vanhempaa vastaan. Vieraantumisella tarkoitetaan vanhemmasta itsestään tai lapsesta johtuvia syitä, jotka aiheuttavat suhteesta etääntymisen.

2. Vieraannuttaminen ja vieraantuminen eron jälkeisessä lapsi–vanhempi-suhteessa

2.1. Vieraannuttaminen

Vanhempien ero useimmiten muokkaa lapsen elinympäristön uudenlaiseksi. Muutokset näyttäytyvät lapsen arjessa mahdollisesti kodin, koulun sekä kaveripiirin vaihdoksina. Lasten ja nuorten haasteet ovat suurelta osin yrityksiä sopeutua muuttuneeseen sosiaaliseen ympäristöön (Ritala-Koskinen 2001; Cox ym. 2010; Jensen ym. 2018). Tämän vuoksi sopeutumisen vaikuttavia asioita tulisikin tarkastella myös perhesysteemin ja siihen liittyvien vuorovaikutusrakenteiden kautta. Lapsen kiinnittyminen tarjolla olevaan tunnesuhteeseen alkaa jo vauvana, ensimmäisten kuukausien aikana (Pruuki & Sinkkonen 2017; Sinkkonen 2018). Olemme lähtökohtaisesti lajina vahvasti riippuvaisia tunnesuhteista ja toisistamme. Tunnesuhteet rakentuvat etemme tulevista kokemuksista ja ne muokkautuvat koko elämämme ajan. Olennaista turvallisen tunnesuhteen syntymisessä on, miten juuri minun tunnetarpeisiini on vastattu ja vastataan kussakin suhteessa; olenko rakastettu ja kelpaanko sellaisena kuin olen.

Perhesysteemit eivät ole kopioitavissa oppikirjoista, vaan ne kehittyvät vanhempien omien psykofyysissosiaalisten elämänhistorioiden sekä kehittyneiden vanhemmuustaitojen pohjalta. Perheiden dynamiikka, vanhempien roolit sekä lapsen suhde vanhempiin vaihtelevat eri perheissä. Ei ole vain yhtä tapaa olla hyvä perhe. Eron jälkeinen vanhem-

muus ja yhteistyö ovat aikuiselämän suurimpia haastekohtia, eikä aina ole ulkopuolisille näkyvää, kumpi vanhemmista on riitatilanteessa väärässä ja kumpi oikeassa (Aleneff 2015). Esimerkiksi huoltoriitatilanteissa molemmat vanhemmat saattavat toimia vieraannuttavasti.

Vieraannuttamisen katsotaan täyttävän psyykkisen kaltoinkohtelun kriteerit (Luoma & Laajasalo 2024; Hannuniemi 2007; Gardner 1998). Lapsiin kohdistuvan psyykkinen kaltoinkohtelu voi näyttäytyä monella eri tavalla, kuten hoivan, rakkauden ja huolenpidon puutteena, lapsen henkisenä sitomisena tai itsenäistymisen rajoittamisena. Psyykkinen kaltoinkohtelu vaarantaa tutkitusti lapsen kehityksen sekä henkisen hyvinvoinnin ja se voi myös saada lapsen tuntemaan itsensä arvottomaksi ja ei-toivotuksi.

Kaltoinkohtelua on erityisen vaikea tunnistaa (Lääkäriin etiikka 2021). Lääkäriliiton eettinen ohjeisto kiteyttää kaltoinkohtelun yleistä monikerroksellisuutta hyvin: ”Kaltoinkohtelu uhkaa lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä ja toimintakykyä. Se voi myös ’periytyä’, koska lapsena koettu kaltoinkohtelu voi vaarantaa myöhemmän kyvyn toimia itse vanhempana. Suomessa arviolta kolmannes vanhempien välistä väkivaltaa nähneistä lapsista joutuu itse fyysisen väkivallan uhriksi. Pelkkä väkivallan todistajana oleminen voi aiheuttaa lapselle vakavia oireita. Kaltoinkohtelun vaikutukset voivat seurata lasta aikuisuuteen saakka” (Lääkäriin etiikka 2021, 127). Vanhempien välinen riitely ei siis vain vähennä molempien kykyä ja voimavaroja vanhemmuuteen vaan se heikentää myös lapsen turvallisuutta, vaikka suora toiminta ei kohdistuisi itse lapseen. Lähiympäristössä sisäistetty ”normaalius” syntyy kokemuksista.

Vieraannuttaessaan vanhempi viestittää käyttäytymisellään lapselle, ettei hänen ole hyväksyttävää olla läheisessä suhteessa toisen vanhempansa kanssa (Baker & Verrocchio 2013; Binggeli & Brassard 2001). Vieraannuttaminen saattaa ilmetä esimerkiksi mitätöimällä toisen vanhemmuutta kieltämällä äiti- tai isä-termin käyttämisen, jolloin toiseen vanhempaan on lupa viitata vain tämän etunimellä (Lorandos 2020). Ristiriitainen tilanne lapsen elämässä saa hänet helposti levottomaksi, ahdistuneeksi ja aggressiiviseksi. Pienet lapset voivat varjeltua vanhempien katkeruuden ilmaisuilta, mutta isommat lapset voivat päätyä jopa vanhempien uskotuiksi (Arajärvi & Koski 1989).

Vieraannuttaminen mielletään aktiiviseksi, tavoitteelliseksi toiminnaksi sekä käyttäytymiseksi, jolla yleensä lapsen toinen vanhempi tai molemmat vanhemmat pyrkivät manipuloimaan ja vahingoittamaan lapsen ja vieraannuttamisen kohteena olevan (niin sanotun kohdevanhemman) vuorovaikutussuhdetta (muun muassa Luoma & Laajasalo 2024; Hannuniemi 2007; Häkkänen-Nyholm 2010; Gardner 2002). Vieraannuttamisen kustannukset ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä. Ne näkyvät käytännössä lasten sekä nuorten pahoinvointina, koulupoissaoloina, mielenterveys- ja itsetunto-ongelmina (muun muassa Sinkkonen 2018; Arajärvi & Koski 1989; Hannuniemi 2007).

Vieraannuttamisella on tutkitusti yhteys nuorten matalampana koettuun elämänlaatuun riippumatta siitä, oliko vieraannuttaja onnistunut tavoitteessaan vieraannuttaa lapsi toisesta vanhemmasta (Aleneff 2015; Baker & Verrocchio 2013; Hands & Warshak 2011).

Suomessa on tehty nuorille suunnattu tutkimus koetusta vieraannuttamisesta (Aleneff 2015). Vastanneista nuorista 5 % ilmoitti äidin, 4 % isän ja 6 % molempien vanhempien toimineen vieraannuttajana. Toisen vanhemman uudelleen avioituminen tai uusperheen perustaminen voivat myös heikentää eronneiden vanhempien välistä suhdetta ja aktivoida vieraannuttamisen, jolloin taustalla voi olla mustasukkaisuus, kilpailu tai kostonhalu (Warshak 2000).

Vieraannuttamisesta kärsivä lapsi voi menettää taidon myötätuntoon, empatiaan ja toiminnansäätelyyn (Gottlieb 2012; Aleneff 2015). Yleisiä vieraannuttamiselle altistuneiden lasten oireita ovat jäsentymätön vihan tunne kohdevanhempaa kohtaan, lisääntynyt hermostuneisuus ja ahdistuneisuus, itseluottamuksen puute, turvattomuuden tunne sekä perusteettomien pelkojen herääminen. Tavanomaisia oireita ovat myös psykosomaattiset oireet, uni- ja nukahtamisvaikeudet, lisääntynyt stressi, masentuneisuus ja itsetuhoajatukset, syömishäiriöt, kouluvaikeudet, päihteiden lisääntynyt käyttö, pakko-oireet, toistuvat itsesyytökset sekä ahdistus- ja paniikkihäiriöiden lisääntynyt riski (muun muassa Baker 2005; Baker & Darnall 2006). Lapsuudessaan vieraannutetut aikuiset kertovat kärsivänsä vaikeudesta luottaa ihmisiin ja omiin havaintoihinsa muista ihmisistä (Häkkinen-Nyholm 2010; Baker 2005).

2.2. Vieraantumisen ilmiönä

Omasta lapsesta vieraantumista tunnistetaan ja tunnustetaan harvoin. Se sekoittuu helposti vieraannuttamiseen, jolloin vastuun etäisestä suhteesta omaan lapseen ei koeta olevan omissa käsissä. Taustalla saattaa olla myös vanhemman oletus siitä, että lapsen ja vanhemman suhde on lähtökohtaisesti läheinen tunnesuhde. Tutkimusten mukaan puhtaan vieraannuttamisen sijaan valtaosassa tilanteista (85 %) kyse voi olla myös lapsen ja lähivanhemman kietoutuneisuudesta (englanniksi enmeshment) tai esimerkiksi etäännyneen vanhemman sensitiivisyyden puutteesta (Kelly & Johnston 2001; Luoma & Laajasalo 2024; Doughty ym. 2020; Ellis ym. 2010; Pruuki & Sinkkonen 2017; Sinkkonen 2018). Lapsen vieraantuminen (estrangement) vanhemmastaan voi olla looginen seuraus tunnesuhteen puuttumisen sijaan myös vanhemman etäällä asumisesta, perheväkivallasta tai jostain muusta realistisesta syystä (Kelly & Johnston 2001).

Vieraantumisen ilmiönä yhteiskunnassamme puhuta eikä eron jälkeisen suhteen luomisesta tai ylläpidosta ole myöskään olemassa riittävää tutkimusta, saati tukea. Eroriidoissa ei keskustella vieraantumisen ilmiöstä (Kelly & Johnston 2001). Lapsi voi kuitenkin kieltäytyä tapaamasta toista vanhempaa loogisesta, hyvin perustelluista syistä. Kieltäytymisen taustalla voi olla esimerkiksi parisuhde- tai perheväkivallan synnyttämä

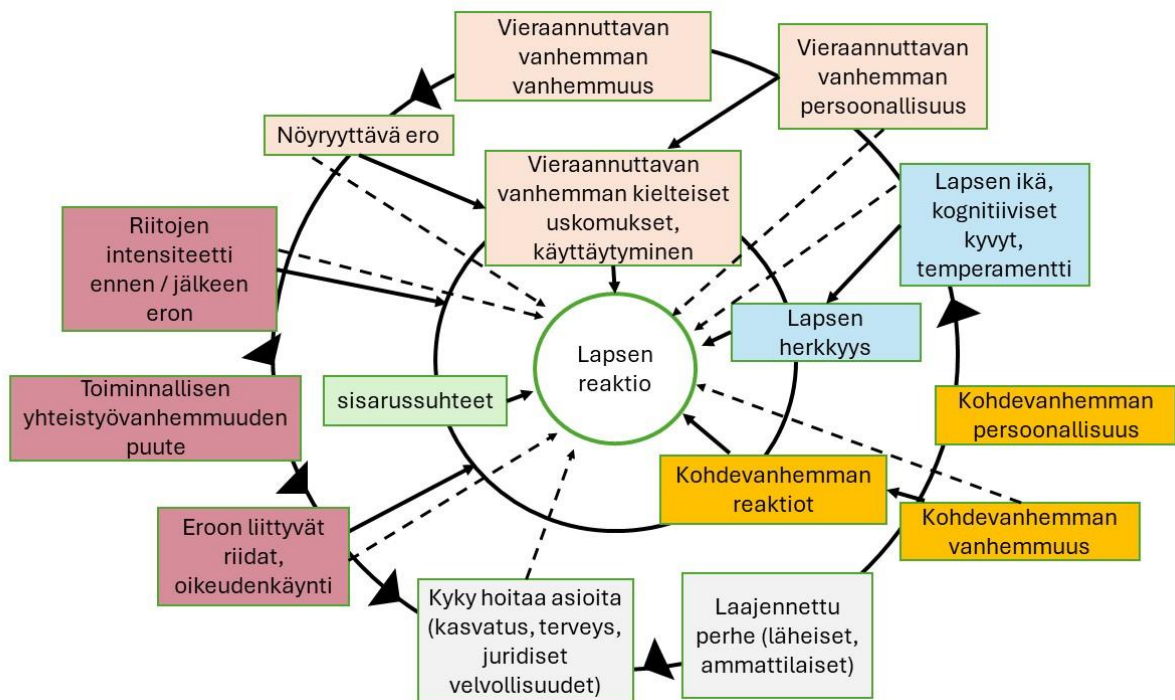
pelko tai vanhemman päihteiden käytön, mentalisaatiokyvyttömyyden, mielenterveysongelmien tai ankarien kasvatustenetelmien herättämä ahdistus (Mercer 2019). Vanhemmastaan vieraantunut lapsi saattaa näyttää vieraannutelta myös torjuttua vanhempaa kohtaan tuntemansa vihan ja pelon takia (Johnston 2005). Toiseen vanhempaan vahvempi kiinnittyminen voi liittyä lisäksi vuorovaikutuksen helppouteen, samantyyppisiin temperamenttipiirteisiin, samaan sukupuoleen ja samoihin kiinnostuksen kohteisiin tai vanhempien kasvatuskäytäntöihin (Johnston & Sullivan 2020; Johnston 2005; Warshak 2002; Kelly & Johnston 2001).

Lapsen vieraantuminen toisesta vanhemmasta tai välinpitämättömyys häntä kohtaan voi johtua useasta eri syystä (Doughthy 2020; Ellis 2010; Pruuki & Sinkkonen 2017; Sinkkonen 2018). Lapsella on saattanut olla hyvin läheinen suhde toiseen vanhempaan jo ennen vanhempien eroa, minkä vuoksi lapsi saattaa kokea toimimisen ja vuorovaikutuksen helpommaksi juuri tämän vanhemman kanssa (Rönkä 2017). Mikäli eron taustalla on vaikkapa uskottomuus, lapsi saattaa myös syyttää toista vanhempaa perheen hajoamisesta. Vanhemman rakastuminen ja uuden suhteen aloittaminen voivat tuntua lapsesta epäreilulta tai hän voi vierastaa ja syyttää vanhemman uutta puolisoa omien vanhempien erosta. Lapsen tärkeä sosiaalinen ympäristö, kuten koulu, kaverit ja harrastukset, saattavat olla lähellä toista kotia, mikä vuoksi lapsi suosii tämän vanhemman luona asumista (Mercer 2019; Linnavuori ym. 2021). Lapsi voi tällöin omasta toiveestaan haluta asua vain toisen vanhemman luona, koska ei halua vaihtaa asuinpaikkaansa vuoroviikkomallin pohjalta. Yhtenä syynä lapsen välinpitämättömyyteen saattaa olla myös lapsen oma kehitysvaihe (Eriksson 1982). Nuoruusikäisen kehitystehtävänä on irtaantua kodin ”riippuvuus-suhteista” ja kääntyä kohti maailmaa ja kaverisuhteita. Erotilanteessa perheen sisäinen kehitysprosessi muuttuu ja perheenjäsenten on luotava roolinsa uudelleen (Goldenberg & Goldenberg 2011). Perhe ei voi olla enää sama vaan onkin luotava kokonaan uusi todellisuus.

Lapsen reaktioiden ja mahdollisen välinpitämättömyyden tutkiminen on haastavaa. Kuviossa 1. on esitetty Johnstonin ja Sullivanin (2020) kehittämä ja Kellyn & Johnstonin (2001) mallia täydentävä versio. Malleissa lapsi nähdään iän mukaisena yksilönä, jonka reaktiot perhesysteemin muutoksiin riippuvat osin myös hänen henkilökohtaisesta sietokyvystään ja persoonallisuudestaan. Kuvioon on asetettu uloimmalle kehälle oleellisia, lapsen reaktioon suoraan tai epäsuorasti yhteydessä olevia, perhesysteemiin vaikuttavia taustatekijöitä, kuten lapsen ikä, molempien vanhempien persoonallisuus, vanhemmuustaidot sekä varsinainen eroprosessi. Sisempään kehään on asetettu tekijöitä, kuten lapsen oma herkkyyys, molempien vanhempien toiminta ja käyttäytyminen sekä lapsen rooli sisarussarjassa ja sisarusten olemassaolo. Sisemmän kehän eräänlaiset ydintekijät voivat rauhoittaa, suojella tai vahvistaa lapsen reaktioita ulkoympyrässä ilmeneviin tekijöihin. Kuvion avulla voidaan tarkastella, miten eri osapuolten kertomukset voivat asettua suhteessa perhesysteemin kokonaisuuteen.

Johnstonin ja Sullivanin (2020) malli haastaa tutkimaan lasten reaktioita vanhempisuhteen kehitykseen liittyvänä kiintymysongelmana sekä vanhempien eroon tai uusperheen muodostumiseen liittyvänä sopeutumisvaikeutena. Haasteiden taustalla voivat olla myös lapsen looginen reaktio hylätyn vanhemman pitkittyneeseen poissaoloon, jommankumman tai molempien vanhempien puutteelliseen vanhemmuuteen, vanhempien riitelystä, sisarusten tai kolmannen osapuolen (isovanhemman, bonusvanhemman tai ammattilaisten) vaikutusyrityksiin. Epäsuoria, mutta kuormittavia vaikutuksia voivat olla myös pitkittyneet huolto-oikeudenkäynnit, avioliiton aikainen konfliktihistoria, nöyryyttävä ero ja vanhempien persoonallisuushäiriöt. Pitkittyneiden vieraannuttamissyöttösten sijaan perhesysteeminen lähestymistapa voisi auttaa näkemään, tukemaan sekä tarvittaessa rakentamaan vieraantuneen vanhemman sekä lapsen suhdetta.

Kuvio 1. Vieraantumisprosessin taustalla olevia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa suoraan tai epäsuorasti lapsen reaktioihin (Johnston & Sullivan 2020; suomentanut Kirsi Heikinheimo).

Lapsen näkökulmasta vieraantuminen toisesta vanhemmasta, syystä tai toisesta, on pulmallista: nuoruusikään kuuluva normaali vanhemmista irtaantuminen ja oman identiteetin muodostuminen kääntyy vanhemman tai vanhempien valintoihin sopeutumiseksi (Erikson 1968).

2.3. Vieraannuttajan rooli

Vieraannuttajan rooli on lähtökohtaisesti leimaava. Eron herättämät negatiiviset tunteet saattavat värittää riitelevien vanhempien tulkintoja niin omista kuin toistensa sanoista ja tekemisistä (Warshak 2000; Hannuniemi 2007). Darnall (1998, [Sorokin 2014]) on tyypitellyt vieraannuttajavanhemmat kolmeen luokkaan sen mukaan, miten he asennoituvat lapsen ja kohdevanhemman väliseen suhteeseen: **Naiivin** vieraannuttajan ajatellaan olevan tietoinen kohdevanhemman merkityksestä lapsen elämässä, mutta hän saattaa sanoillaan tai teoillaan aiheuttaa kohdevanhemmassa ja lapsessa kielteisiä tunteita. **Aktiivinen** vieraannuttaja kyllä tiedostaa kohdevanhemman merkityksellisyyden lapsen elämässä, mutta hänen toimintansa viestivät voimakkaasta turhautumisesta, ahdistuksesta sekä kaunasta, mikä aiheuttaa kohdevanhemmassa ja lapsessa kielteisiä tunteita. **Pakkomielteisen** vieraannuttajan tavoitteena on kohdevanhemman ja lapsen välisen suhteen tuhoaminen; kohdevanhemman sekä lapsen kokemat kielteiset tunteet ovat arkisia toistuvia ja tuhoavia.

Vieraannuttajavanhemman käyttäytymistä saattavat motivoida entistä puolisoa kohtaan vihan ja katkeruuden tunteet, jotka nousevat todellisista tai kuvitelluista petetyksi tulemisen kokemuksista (Luoma & Laajasalo 2024; Häkkänen-Nyholm 2010; Warshak 2000; Sinkkonen 2018). Vieraannuttamisen syitä ja sen taustalla vaikuttavia psykologisia tekijöitä on kuitenkin tutkittu hyvin vähän, minkä vuoksi varmaa tietoa niistä ei ole saatavilla. Merkittävänä syynä tähän on haastavuus saada vieraannuttajavanhempia osallistumaan tutkimukseen.

3. Tutkimuksen toteutus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella kahden kyselytutkimuksen pohjalta (2021; 2024) lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen liittyvää vieraannuttamista ja vieraantumista. Tavoitteena on antaa ääni niin vieraannuttamista kuin vieraantumista konkreettisesti kokeneille perheenjäsenille ääni sekä koota näistä kokemuksista palvelujärjestelmään liittyviä kehitystarpeita, jotta ilmiöt tunnistettaisiin ja perheet saisivat tarpeenmukaista tukea.

Tutkimuskysymyksinä olivat:

1. Millä tavoin vieraantuminen / vieraannuttaminen näkyy vastaajan arjessa?
2. Miten vastaajat kokevat sen, miten perheiden palveluissa huomioidaan vieraantumisen ja vieraannuttamisen ilmiöt?
3. Mitä kehittäisit palveluissa, jotta eroavien perheiden samaa tuki olisi parempaa?

3.1. Aineisto ja menetelmät

Varsinainen tutkimusaineisto on kerätty keväällä 2024 avoimella Webropol -kyselyllä, johon vastaaminen oli vapaaehtoista. Kyselyä jaettiin eron jälkeistä vanhemmuutta käsittelevien järjestöjen somekanavissa ja pienryhmissä sekä tutkijan omien somekanavien kautta. Kyselyn 175 vastaajasta 42 vastasi vieraantuneena tai vieraannutettuna isänä, 41 vieraantuneena tai vieraannutettuna äitinä, 30 lähivanhempana, 6 lapsena vieraannutettuna tai vieraantuneena ja 59 bonusvanhempana tai muuna huoltajaan verrattavana henkilönä.

Kyselyn alussa määriteltiin mitä vieraannuttamisella sekä vieraantumisella tässä tutkimuksessa tarkoitettiin:

”Vieraannuttamisella tarkoitetaan aktiivista toimintaa, jossa toinen vanhempi pyrkii vaikeuttamaan lapsen suhdetta toiseen vanhempaan manipuloimalla lapsen mielipidettä tai estämällä tapaamisia. Ajatus pitää sisällään oletuksen, että lapsen ja torjutun vanhemman suhde on ollut aikaisemmin tai ennen eroa läheinen ja toimiva.

Vieraantumisella tarkoitetaan lapsen ja vieraantuvan vanhemman yhteyden katkeamista, hiipumista tai alun perin etäiseksi jäämistä. Kyse voi olla vuorovaikutussuhteen, tunnesuhteen, temperamentin tai muiden lapsen ja vanhemman persoonallisten erojen haasteista, joihin vanhempi ei ole hakenut tai saanut tarvitsemaansa tukea. Vieraantumista voi tapahtua myös esimerkiksi vanhempien eron jälkeen tapaamisten niukkuuden tai pitkien välimatkojen vuoksi.”

Kyselyn tuloksia täydentävät vuonna 2021 toteutetun Minä vieraannuttaja -verkkokyselyn tulokset, jossa vastaajina oli 8 vieraannuttajaksi itsensä luokittelevaa vanhempaa.

Kootut aineistot on analysoitu laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Aineistosta on eritelty ensimmäiseksi tutkimuksen aiheeseen ja tutkimuskysymyksiin liittyviä ilmaisuja. Ilmaisut on teemoiteltu omiin luokkiin ja luokista on muodostettu synteesi sekä lopulliset johtopäätökset (Tuomi & Sarajärvi 2017).

3.2. Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimus on tehty hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Tutkimukseen osallistuminen on ollut vapaaehtoista eikä osallistumatta jättäminen ole aiheuttanut henkilölle haittaa. Tutkimukseen osallistuvia tavoiteltiin eron jälkeistä vanhemmuutta käsittelevien järjestöjen somekanavissa ja pienryhmissä sekä tutkijan omien somekanavien kautta. Kaikilla tutkimuksen teemoista kokemuksia omaavilla ei ollut täten mahdollisuutta osallistua kyselytutkimukseen. Molemmista kyselyissä kerrottiin kyselyiden tulosten hyödyntämisestä ilmiöön liittyvässä tutkimus- ja tukipalveluiden kehitystyössä. Samoin kerrottiin, että tietoja käytetään muodossa, jossa yksittäisiä vastaajia ei voida tunnistaa.

Tutkimuksen aihe on herkkä ja sensitiivinen. Kootusta aineistosta poistettiin analyysivaiheessa kaikki personoidut tapauskertomukset ja tunnistamista mahdollistavat yksilöidyt tiedot.

On tärkeää tuottaa tietoa myös eettisesti haastavista asioista ja ilmiöistä. Tekstiin on nostettu suoria sitaatteja havainnollistamaan vastaajien kokemuksia. Sitaatit on sisennetty ja erotettu kursiiivilla varsinaisesta tekstistä

Vieraannuttamisen tai vieraantumisen kokemuksesta ei ole mahdollista saada tulkinnasta vapaata, objektiivista tietoa. Vastaajat ovat luonnollisesti voineet myös jättää kertomatta joistakin asioista tai tapahtumista niin halutessaan. Vieraannuttamisen sekä vieraantumisen kokemukset edustavat myös aina yhden osapuolen, vastaajan, näkemystä tapahtuneesta. Aihetta käsitellessä on hyvä muistaa, että vieraannuttaminen on henkisen väkivallan muoto, joka synnyttää kokijoissaan ahdistusta ja surua, mutta myös vieraantumisen kokemus jättää jälkeensä usein tyhjyyden ja jopa häpeä tunteen. Vieraannuttamisesta syytetty saattaa puolestaan kokea vihaa, ahdistusta tai epäoikeudenmukaisuutta. Kyselyyn an vastaajia ei ole arvoitettu. Vastaukset on arvioitu siten, kuinka vastaajat ovat asian itse kokeneet ja kuinka he ovat asian ilmaisseet.

4. Tutkimuksen tulokset

4.1. Vieraannutettu vanhempi ja lapsi

Vaikka vieraannuttamissytyökset nousevat esille erityisesti eronjälkeisissä huoltoriidoissa, vieraannuttamista voi kuitenkin tapahtua myös ensiperheessä, niin kutsutussa ydinperheessä. Sitä ei kuitenkaan laajemmin tunnisteta. Tällöin puhutaan usein lapsen ”omimisesta”, jolloin toinen vanhempi ikään kuin omii lapsen itselleen eikä päästä toista vanhempaa luomaan yhteiseen lapseen omaa kiintymys- ja tunnesuhdetta.

Suurin osa vieraannuttamista kokevista vastaajista mielsi vieraannuttamisen koston eroon liittyen. Vieraannuttaminen ei vastausten perusteella ole kiinni niinkään vanhemman sukupuolesta tai huoltajuuden roolista, vaan pikemminkin oman toiminnan säätely- ja tunnetaidoista sekä yhteistyökyvystä.

”Lasteni isä koki haluni erota miehiseksi tyrmyykseksi. Hän oli itse käyttäytynyt manipuloivasti ja mitätöivästi (jonka myös myönsi), mutta koki lähtöni nöyryyttävänä. Ilmaisi, että tulee tuhoamaan elämäni ja vie lapseni.” (Lähivanhempi)

”Lapset eivät ole yhteydessä. Kaikki yhteydenpito tai niiden yritys on minun vastuulla. Lapset eivät tule luokse, vaikka välimatkaa on vain 2,5 km. Lapset eivät lähde tapahtumiin tai mihinkään ehdottamiini juttuihin. Yhteydenpito toiseen vanhempaan on myös täysin minun varassa ja kun vastaus on, että älä ole yhteydessä niin...” (Vieraannutettu vanhempi)

Vieraantunut vai vieraannutettu -kyselyn tulokset vahvistavat aikaisempien tutkimusten tuloksia, jossa lapselle myöhemmin selvinnyt vieraannuttajavanhemman manipulaatio ja torjuttua vanhempaa kohtaan esitettyjen väitteiden paikkansapitämättömyys, johti epävarmuuteen siitä, mihin uskoa ja kehen luottaa. Sama näyttäytyi lapsena vieraannutettujen vastauksissa:

"Voin edelleen asiasta pahoin. Isoin kysymys on, että miksi ja se sama kysymys on joka asiaan mitä tapahtui. Ei sitä käsitä, vaikka sen on silleen käsitellyt psyk. luona. Luottamus ihmisiin on vaikeaa. Vaikea uskoa ihmisten haluavan hyvää. Lapsena reagoin väkivaltaisesti äitiä kohtaan." (Lapsena vieraannutettu)

"Eniten näkyy mun ja vieraannuttaneen äidin väleissä siten, että en arvosta häntä enää ihmisenä enkä halua viettää hänen kanssa aikaa. Isän kanssa yritän ottaa takaisin lapsuudessa menetettyä aikaa. Ja siten näkyy, että itse eronneena äitinä pidän kaikin puolin huolta, että kun lapsella säilyy oikeus kumpaankin vanhempansa. Vuoroasuu meidän luona ja teen kaikkeni, jotta hyvä vanhemmuuskumppanuus exän kanssa toteutuu. Ja sujuukin tosi hyvin tämä." (Lapsena vieraannutettu)

Kysely nosti näkyville myös vieraannutettujen (sekä vieraantuneiden) vanhempien pahoinvoinnin yhteiskunnallisena mielenterveys- ja sairauskuluna. Vieraannuttamisella koettiin olevan vahva yhteys niin lapsen kuin vieraannutetun vanhemman masennukseen, heikentyneeseen elämänlaatuun sekä terveysongelmiin (vertaa Meland 2023; Lorandos 2020). Vieraannuttamisen koettiin lisäksi nostavan myös itsemurhariskiä.

"Yöunet kärsii, tästä syystä myös työnteko kärsii. Uudet ihmissuhteet menee pieleen, kun mieli on kokoajan lapsessa ja toivossa siitä, että näkisi lasta." (Vieraannutettu vanhempi)

"Olin lopulta sijoitettu. Pahoinpitelyt ja kaltoinkohtelu tuli esiin. Mutta sitä ei pidetty vieraannuttamisena. Eikä sitä silloin edes tunnistettu." (Lapsena vieraannutettu)

Vieraannuttamisesta syytetään useimmiten lähivanhempia ja erityisesti äitejä. Vieraannuttamista kokeneiden vanhempien vastaajissa oli kuitenkin mukana niin lähi- kuin etävanhempia sekä äitejä ja isejä.

4.2. Yhteydestä vieraantunut lapsi-vanhempi-suhde

Vieraantumisen ei yhteiskunnassamme puhuta. Yhtenä syynä saattaa olla ainakin vastauksissa esille noussut häpeän kokemus siitä, ettei oma lapsi halunnut olla tekemisissä. Vieraannuttaminen ja vieraantuminen termien ja käsitteiden sekoittuminen näkyi ohjeista huolimatta kyselyn vastauksissa. Sama vastaaja saattoi käsitellä avovastauksissa kumpaakin ilmiötä, jolloin vastauksista eriteltiin huomioita molempiin teemoihin. Vieraantuminen ei kuitenkaan tarkoita, etteikö perhesysteemin vuorovaikutuksessa voisi olla samanaikaisesti myös vieraannuttamista.

Alla koottuna taulukoihin (Taulukko 1. ja 2.) tilanteen koettuja vaikutuksia vanhemmuuteen sekä vastaajan omaan arkeen. Suurimmiksi haasteiksi yhteyden ylläpitoon liittyen vastaajat nostivat toisen vanhemman tapaamisten estämisen, haukkumisen, valehtelun ja manipuloinnin. Huomattavan suureksi nousivat myös vastaukset huolesta lapsen oireiluun ja käytöksen muutokseen liittyen.

Taulukko 1. Tilanteen näkyminen omassa vanhemmuudessa.

Vastaajan rooli:	äiti	lähivanhempi	isä	bonusvanhempi/ muu läheinen
toinen vanhempi estää tapaamisia	13	-	16	35
toinen haukkuu, mitätöi, valehtelee, manipuloi	13	-	6	19
yhteys katkennut kokonaan lapseen	14	-	9	-
lapsi oireilee / käytös muuttunut vastustavaksi	14	4	8	28
etävanhempi katkaissut välit lapseen	-	26	-	-
etävanhempi vieraannuttaa	-	5	-	-

Taulukko 2. Tilanteen vaikutus omaan arkeen.

Vastaajan rooli:	biologinen vanhempi	bonusvanhempi tai muu läheinen
oma alentunut toimintakyky, mielenterveyden haasteet	15	-
oma suru, masennus, kuormittuneisuus	30	-
puolisolla vakava ahdistus, suru	-	15
tilanne vaikeuttaa lasten sisarussuhteita	6	7
oikeudelliset haasteet vaikeuttavat arkea	3	3
tilanne kuormittaa uusperhettä	6	48
yrittänyt itsemurhaa tapahtuneen takia	1	-

Alentunut toimintakyky, suru ja masennus sekä uusperhettä kuormittavat vaikutukset olivat yleisimpiä vaikutuksia vanhempivastaajien arjessa. Kokonaisuutena lapsesta vieraantumisen koettiin vaikuttavan itsetuntoon vanhempana sekä omaan elämänhallintaan nykytilanteessa. Lapsen näkökulmasta toisen vanhemman mahdollisesti harjoittama vieraannuttaminen ei välttämättä kuitenkaan ole ainut syy, miksi lapsi vieroksuu toista vanhempaansa.

"Vieraantuminen näkyy turoattomuutena ja kyöyttömyytenä luottaa ihmisiin. Pohjimmiltani olen katkera ja kateellinen sisarpuolilleni, joilla oli hyvää 'vanhempi-suhde', toisin kuin minulla, joka kohtasi mitätöntiä 'bonusvanhemmalta', sekä etäisyyttä 'biovanhemmalta'. En koskaan ole saanut kokea vanhemman ihailevaa katsetta. Minulla on heikko itsetunto ja syvällä sisimmässäni pelkään edelleen tulevani hylätyksi. Siksi pidän nykyään etäisyyttä ihmisiin eikä minulla ole kuin yksi ystävä. Koen itseni usein vääränlaiseksi työporukoissa ja koen yksinäisyyttä." (Vieraantunut lapsena)

Lapsille, joilla on neuropsykiatrisia oireita tai jotka ovat erityisherkkiä, ei vuoroasuminen siirtymistä ja muutoskuormituksesta johtuen välttämättä sovi (Linnavuori ym. 2021). Vuoroasumisesta luopuminen ei tarkoita kuitenkaan toisen vanhemman vanhemmuudesta luopumista. Asumisjärjestelystä huolimatta vanhempi-lapsi-suhteen ylläpito vaatii yhteisen arjen jälkeen luovuutta ja erityistä huomiota. Suhde lapseen on eron jälkeenkin molempien vanhempien varassa. Vanhemman luopuminen omasta vanhemmuudestaan, syystä tai toisesta, tarkoittaa lapsen näkökulmasta aina hylkäämistä.

"Yleensä keskustelut keskittyvät vain vieraannuttamiseen, ei vanhemman itsensä tekemään vieraantumiseen, jonka voi olla lapselle aivan yhtä haitallista. Oma lapsi käy isänsä vieraantumisen takia läpi tosi rankkoja hylkäämisajatuksia." (Lähivanhempi)

"Vanhempieni eron jälkeen tapaamiset harvenivat melko nopeasti. Olen nyt aikuinen ja en ole käytännössä ollut tekemisissä toisen vanhempani kanssa 14 vuoteen. Meillä on niin erilaiset lähtökohdat vuorovaikutukseen, että toisen kohtaaminen ja aito tunneyhteys tuntuu mahdottomalta saavuttaa. Emme ole varsinaisissa riidoissakaan, mutta viileät välit." (Lapsena vieraantunut)

"En enää pysty kokemaan isääni läheiseksi. Häenkään ei ole kyennyt pitämään yllä välittävää ja arvostavaa suhdetta minuun." (Lapsena vieraantunut)

"Pisimpään surin sitä, että koin isääni tutustumisessa seinän nousseen pystyyn. Koen kadottavani osan juuriani samalla. Yritin rakentaa häneen yhteyttä nuorena jonkin aikaa, kunnes tajusin saavani asiasta lähinnä tyhjän olon ja pahan mielen. En tiedä tänä päivänäkään, vastaisiko isäni kysymykseen "Montako lasta sinulla on?" sellaisella lukemalla, johon myös minä kuulun." (Lapsena vieraantunut)

Toinen vanhempi on saattanut olla ennen eroa esimerkiksi työn tai harrastusten vuoksi vähemmän mukana lapsen arjessa, minkä vuoksi arkinen suhde lapsen kanssa oli jäänyt jo

ennen eroa etäämmäksi. Tällöin vastausten perusteella perhemuutostilanteen jälkeen vanhempi saattaisi tarvita juridisten oikeuksien oheen tukea tunnesuhteen rakentamiseksi omaan lapseensa.

"Jo avioliiton aikana x alkoi olla enemmän pois lastensa elämästä (työt tärkeämpiä) eikä tilanne tietenkään korjaantunut eron myötä. Arkeni yksin lasten kanssa ei ole ollut helppoa ennenkään mutta olemme pärjänneet ja tulemme pärjäämään entistä paremmin jatkossakin. Yhteishuoltajuus on, mutta se on vain "sanallinen", toinen vanhempi ei ole kiinnostunut oikeasti lasten asioista." (Lähivanhempi)

Lapsen näkökulmasta vanhempien tunnekuohuiset välit ovat arki, jossa lapsen on selviytyttävä. Vanhempien väliset riidat voivat näyttäytyä lapselle hyvinkin eri tavoin. Mikäli lähivanhemman voimat ovat vähissä ja toinen vanhempi vain katoaa elämästä, lapsi saattaa joutua kannattelemaan tunteitaan ja tarpeitaan yksin.

"Huomasin äidistä, kun isä oli soittanut. Hän raivostui pienestäkin ja usein sain selkääni. Ymmärsin jo pienenä, että äiti oli tuolloin jotenkin poissa tolaltaan eikä reaktio johtunut vain tekemistäni asioista. Äiti oli usein aika uupunut, mutta hyvin me pärjättiin." (Lapsena vieraantunut)

"Näkyi lapsuudessa ennen kaikkea tunnetyhjiönä; en tiennyt mitä ajatella isästä ja hänen poissaolostaan, sillä en todellisuudessa tiennyt mitä isäni ajatteli minusta ylipäättään. Lisäksi asia tuntui äidin kuormittumisena; oli suurehko velkainen talo ja ilmiselvä ahdistus yksinäisyydestä." (Lapsena vieraantunut)

Lapsi pyrkii usein ratkaisemaan vanhempien ongelman lapsen maailmasta käsin. Toisinaan lapsi tekee myös itse riitelevien vanhempien keskellä oman ratkaisun:

"Bonus[lapsi] ei tunne kuuluvansa kumpaankaan perheeseen, joten valitsi itse 15 v sijoituksen" (Bonusvanhempi)

Vanhempi-lapsi-suhde on vastavuoroinen tunnesuhde. Lapsen roolista käsin vastanneet toivat vastauksissaan esiin kaksi oleellista toivetta: vanhempien tulisi saada tietoa vieraannuttamisen sekä vieraantumisen haitoista ja vanhemmille tulisi opettaa tunnetaitoja. Esille nousi myös ammattilaisten velvollisuus korostaa sitä, ettei lapsi ole syyllinen perhedynamiikassa tapahtuviin vieraantumisen tai vieraannuttamisen ilmiöihin. Kolme kuudesta lapsivastaajasta oli saanut apua myöhemmin psykoterapiasta ja kolme kuvasi jääneensä ilman apua. Heistä yksi kertoi myöhemmin perheeseen tulleen bonusvanhemman kuitenkin korvanneen "häipyneen vanhemman roolin". Suru puuttuvasta vanhemmasta jää kuitenkin osaksi lapsen elämäntarinaa.

4.3. Minäkö vieraannutan?

Parisuhteeseen liittyvät pettymykset voivat eron myötä sumentaa rationaalisen toiminnan ja jäädyttää yhteistyön yhteisen lapsen hyvinvoinnin parhaaksi. Aikuisen omat tunteet voivat kaapata huomion lapsen tarpeista ja toisinaan myös lapsen erillisyydestä suhteessa vanhempansa. Tilanteessa syntyvät haasteet voidaan eri näkökulmista käsin tulkita vieraannuttamiseksi tai vieraannuttamisesta syyllistämiseksi. Raja vieraannuttamisen sekä eroon liittyvien tunteiden välillä voi olla erityisen häilyvä; mitä ammattilaisen on vaikea tunnistaa.

Vuonna 2021 toteutettuun verkkokyselyyn vieraannuttajavanhemmille vastasi 8 vanhempaa. Vastaaajista kaikki olivat äitejä. Kysyttäessä taustaa lapsen ja toisen vanhemman suhteen vaikeuttamisesta vastaukset jakautuivat seuraavasti: oma viha, katkeruus (3); aito huoli toisen vanhemman mielenterveys- tai päihdehaasteista (2); ”vieraannutetun” oma toiminta (2); läheisen painostus (1).

”En kestä kuulla sanaakaan lasten isästä. Ylläri ero, jossa isä muutti toisen perheen luokse kertomatta omille lapsilleen. Jätti kertomisen mulle. Kaikki kunnioitus mennyt.”
(Vieraannuttajavanhempi)

”Vaikeutin lapsen ollessa 2,5–15, koska lapselle oli isälle meno aina hyvin vastenmielistä ja itki häntä sinne viedessä. Isä käytti jo silloin alkoholia ja sopimuksista huolimatta otti alkoholia lapsen ollessa hänen luonaan ym. sopimuksia rikkovia asioita.”
(Vieraannuttajavanhempi)

”Vaikeuttamisen kokemus/syytteet tulevat toiselta vanhemmalta. Minut on leimattu vieraannuttajaksi, vaikka olen kaikkien vuosien aikana mahdollistanut jokaisen tapaamisen.” (Vieraannuttajavanhempi)

”Lapseni ei tavannut toista vanhempansa ikävuosien 2 ja 10 välillä. Tämä oli seurausta siitä, kun solmin uuden parisuhteen, jossa kumppanini koki lapsen toisen vanhemman tapaamiset uhkana omalle asemalleen. Toki itsekin olin turhautunut siinä vaiheessa lapsen toisen vanhemman toimintaan, jolloin uuden, nyt jo entisen, puolisoni oli helppo vaikuttaa asenteeseeni. Miellän olleeni tilanteessa sekä vieraannuttaja että uuden puolison kontrolloivan ja painostavan toiminnan kohde.” (Vieraannuttajavanhempi)

Osa vastaajista koki, että oli toisen vanhemman takia joutunut muuttuneeseen elämäntilanteeseen tahtomattaan, eikä näin ollen halunnut mahdollistaa ”perheen rikkoneen” vanhemman vanhemmuutta.

”Minulle saneltiin ylhäältä, miten elämäni muuttuu exän päätöksen vuoksi. Ei se käy päinsä. Ainakaan pitemmän päälle.” (Vieraannuttajavanhempi)

Kysymys vieraannuttamisesta koettiin kuitenkin vastaajien kesken haasteelliseksi termiksi sen yksiulotteisuuden vuoksi. Yleisessä keskustelussa saatetaan todeta, että toinen vanhem-

pi vieraannuttaa, mutta ei pysähdytä tarkastelemaan tilannetta kokonaisvaltaisesti. Syytöksiä voidaan heittää, mutta vastuu tulkinnasta jää aina yksittäiselle työntekijälle. Kaikki vieraannuttajan roolista vastanneet kokivat, etteivät saaneet tilanteeseensa minkäänlaista tukea eikä kokonaistilannetta pysähtynyt tarkastelemaan kukaan ammattilainen.

”Vieraannuttamis-sanaa käytetään herkästi ja huoltaja, joka kokee, ettei asiat suju hänen haluamallaan tavalla syyttää herkästi toista vieraannuttamisesta viranomaistahoja myöden. Varsinkin etävanhemman näin tehdessä häntä uskotaan herkästi eikä kokonaiskuvaa nähdä tai tutkita. Väkivallan uhria ei tunnisteta eikä ammattilaiset osaa tunnistaa siihen liittyviä asioita.” (Vieraannuttajavanhempi)

”Olisi tärkeää nostaa esiin, kuinka tilanteita on voitu muuttaa paremmiksi, ja miten vieraannuttamiseen voi puuttua. Kaikilla vieraannuttavasti toimivilla ei ole parantumatonta ”vieraannuttajasyndroomaa”, vaan tilanne voi toisinaan olla monen asian summa ja myös vieraannuttaja voi tarvita apua.” (Vieraannuttajavanhempi)

”On hyvä, että vieraannuttamisesta puhutaan asiallisesti ja eri näkökulmista. Vieraannuttamisen uhreille, niin lapsille kuin aikuisillekin, olisi hyvä olla tukea tarjolla. Välillisesti myös henkisen väkivallan, kontrollin ja painostamisen tekeminen näkyväksi on auttanut minua aiemmin tunnistamaan perheessämme vallinnutta haitallista dynamiikkaa. Mitään tukea itselleni en ole saanut, koska olen tässä tilanteessa syyllisen roolissa. Lapselle olen hakenut apua perheneuvolasta, jossa tavoitteena on ollut tunnetaitojen kehittäminen ja mahdollisuus keskustella neutraalin aikuisen kanssa.” (Vieraannuttajavanhempi)

Vastaajat kaipasivat ammattilaisilta aitoa ja kohtaavaa keskustelua, josta saisi tukea jaksamista edistävillä tunteilla, toiminnalla ja lapsen mielessä pitämiseksi. Keskustelu mahdollistaisi sen, että vieraannuttajavanhempi voisi tunnistaa oman toimintansa seuraukset lapselle. Myös vieraantunut vanhempi saisi apua lapsisuhteen rakentamiseen.

4.4. Perheiden tukijärjestelmä

Lapsenhuoltolain uudistuksella (Finlex 2019) täsmennettiin huoltajien velvollisuutta suojella lasta väkivallalta, vaalia lapselle läheisiä ihmissuhteita ja myötävaikuttaa tapaamisoikeuden toteutumiseen. Lainsäädännöllä pyrittiin samalla tehokkaammin ehkäisemään vieraannuttamisesta tai muusta syystä johtuvia ongelmia tapaamisoikeuden toteutumisessa. Vastaajien mukaan lasten tapaamiset eivät läheskään aina onnistuneet sovitusti, vaikka etävanhemmilla olisi käräjäoikeuden määräämä tapaamissopimus.

”Käräjäoikeuden määräämää tapaamisoikeutta ei ole noudatettu kertaakaan. Olen nähnyt lapsiani viimeksi 1,5 vuotta sitten. Kaikki yhteydenpidon mahdollisuudet on estetty, puhelin blokattu, WhatsApp, Instagram blokattu.” (Vieraannutettu vanhempi)

"12-vuotias on aivan liian nuori päättämään omasta aikuisuudestaan. 12-vuotiasta tulisi kyllä kuulla, mutta mikäli asioissa ei ilmene näyttöä kaltoinkohtelusta, väkivallasta ja päihteistä. Tulisi lapsikin velvoittaa tapaamaan, jotta suhteen luominen olisi mahdollista ilman lähivanhemman vaikutusta lapsen mielipiteeseen." (Vieraannutettu vanhempi)

Vastaajat olivat yrittäneet saada apua riitatilanteeseensa useasta eri palvelusta (Taulukko 3). Vastauksissa mainittiin yhteensä 630 tahoja. Vaikka konkreettista apua vieraannuttamisen kokemukseen ei koettu saatavan, oli muutaman vastaajan (5) kohdalla kuulluksi tulemisen ja todeksi ottamisen kokemus viranomaisen taholta ollut merkittävä tuki. Suurin osa vastaajista (96 %) ilmaisi, ettei aitoa vieraannuttamista kuitenkaan tunnusteta eikä sitä toisaalta eroteta vanhemman itsestä johtuvasta vieraantumisesta. Vastauksissa esille nousivat selkeästi järjestöjen merkitys vertaistuen ja tiedon tarjoajana täydentämässä julkisia perheiden palveluita. Lisäksi apua oli haettu myös psykoterapiasta, oikeuspalveluista, koulusta, terveydenhuollon palveluista, ystäviltä sekä seurakunnan palveluista.

Taulukko 3. Mistä apua oli haettu.

Lastensuojelu	119
Lastenvalvoja	110
Perheneuvola	99
Perhetyö	77
Perhesovittelu	59
Käräjäoikeus	82
Järjestö, mikä? ____	56
Muu, mikä? ____	32

Lähivanhemmista 28/30 raportoi, ettei etävanhemmalla ollut toimivaa suhdetta lapseen etävanhemman omien valintojen takia. Seitsemän kuvasi suhteen katkeamisen liittyvän lapsen omaan vaikeuteen kohdata toista vanhempaa.

"Lapsi ei halua tavata isäänsä, johon ei ole suhdetta ja joka ei ole koskaan ollut hänelle isä. Periaatteessa ei ole suhdetta mistä vieraantua edes. Silti toinen vanhempi syyttää minua vieraannuttamisesta." (Lähivanhempi)

"Nyt tapaamiset ovat täytöntöönpanossa ja he vaativat, että minun pitäisi väkisellä raahata lapsi tuettuun tapaamiseen. Vaikka olen ehdottanut sovintoa ja tapaamisia lapsen kotona, jossa ne onnistuu, siihen asti, että isä saisi lapseen jonkunlaisen suhteen." (Lähivanhempi)

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (Finlex 2019) antaa tuomioistuimelle mahdollisuuden määrätä, että lapsella on oikeus tavata hänelle erityisen läheistä henkilöä, jonka kanssa hänellä on lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen verrattava vakiintunut suhde. Jos vanhemmalla on vahvistetun sopimuksen tai tuomioistuimen päätöksen nojalla oikeus tavata lasta, mutta hän ei käytä oikeuttaan, häntä ei voi kuitenkaan pakottaa siihen, vaikka lapsi sitä toivoisi. Kyselyaineistossa lähivanhemmat kuvasivat tilanteita, joissa etävanhempi toistuvasti perui tai siirsi tapaamissopimuksessa sovittuja tapaamisia.

"Meillä oli aina hyvin epävarmaa, tuleeko isä sovittuna aikana vai tekeekö oharit. Oharit oli raskasta katseltavaa, kun oikein huomasi lapsesta, miten olkapäät painuivat kasaan." (Lähivanhempi)

"Etävanhemmalle jos on yhteishuoltajuus tulisi olla myös velvollisuuksia! Toivon, että painotettaisiin LASTEN OIKEUTTA OLLA VANHEMPANSA kanssa. Miksi olla yhteishuoltajuus ja 50/50 vanhempi jos kuitenkin työt ja omat lomiat ym. menee aina omien lasten edelle ja näin itse vieraannuttaa itsensä ainakin nuorimmista lapsistaan. Lähivanhempana en voi kuin levitellä käsiä ja yrittää joustaa." (Lähivanhempi)

Vastauksissa korostuivat erityisesti vieraannutetuiksi profiloituneiden vanhempien puolelta toiveet tapaamisten estämisen kovemmasta sanktioinnista, kuten lähivanhemmuuden siirrosta etäännyttelulle vanhemmalle ja lapsen velvoittamisesta tapaamisiin.

"Viranomaisen on laitettava luu kurkkuun vanhemmille heti eron alussa, että he molemmat ovat vastuussa lapsista täysin ja että huolimatta riidoista, he tekevät yhteistyötä keskenään." (Vieraannutettu vanhempi)

"Vähäisenkin vieraannuttamisen pitäisi johtaa lasten huostaanottoon." (Vieraannutettu vanhempi)

"Pyysin lasusta [lastensuojelusta] apua monet kerrat, eivät reagoineet millään tavalla. Vieraannuttaminen rikoslakiin ja lapsen huoltajuus siirrettävää toiselle vanhemmalle. Vieraannuttajalle velvoite psykologikäynteihin. Ja valvotut tapaamiset." (Vieraannutettu vanhempi)

Vastaajat totesivat myös ammattilaisten siirtävän vastuuta toisilleen, koska taustalla oli usein vanhempien välinen huoltoriita. Lapsi pyrkii usein olemaan solidaarinen molemmille vanhemmilleen eikä kykene näkemään toimintansa seurauksia. Vanhempien keskusteluyhteyden rakentaminen ja vastuuseen velvoittaminen mahdollistaisi sen, että molemmat vanhemmat voisivat tunnistaa oman toimintansa seuraukset myös lapsen näkökulmasta.

”Perhepalvelu on sanonut, että he eivät voi toimia asiassa, koska kyseessä on huoltoriita.” (Vieraannutettu vanhempi)

”Lapselle vihjailtiin valheellisia asioita, häntä johdateltiin ajattelemaan vieraannuttajan toiveiden mukaan. Lapsi vastusti minua ja perheeseen syntyviä lapsiamme. Raskausaikana lapsi viritti vaarallisia ansoja saippuasta ja öljystä minulle, että kaatuisin. Rikkoi tavaroita. Vastusti normaaleja perheen sääntöjä ja teki taidetta niiden kiertämisestä. Puhui itsestään ja äidistään me muodossa. Ei muistanut meidän perheen kanssa vietetystä ajasta mitään hyvää. Jossain vaiheessa kävi vain, jotta voisi raportoida vieraannuttajalle lisää haukuttavaa. Myöhemmin ihmetellyt kuvia katsoessaan, että muistaa vain olleensa kamalan vihainen vaikkei mitään syytä sille ollut.” (Bonusvanhempi)

Vieraannuttamisen tunnistamisen haaste liittyy vastausten perusteella osin siihen, että termiä käytetään myös sellaisissa tapauksissa, joissa lapsella olisi perusteltu syy kieltäytyä toisen vanhemman tapaamisista.

”Meillä on nyt jouduttu tekemään todella radikaalia ratkaisuja, koska pienimpien lasten isä käyttäytyy uhkaavasti meitä kaikkia kohtaan jne. On tehty turvallisuuksuunnitelmat, on MARAK-työryhmää jne. Uhka on koko ajan, mutta eteenpäin on vain eletävä ja toivottava parasta.” (Lähivanhempi)

Perheiden palveluiden organisoijien tulisi ottaa vastaan vakava viesti siitä, että osa eronneista vanhemmista ei kykene keskenään hoitamaan lapseen liittyviä päätöksiä tai käsittelemään yksin eron liittyviä tunteita. Rakenteellinen vieraannuttaminen on osa yksilö- ja ensiperhekeskeistä tuki- ja palvelujärjestelmäämme. Lasta ei ole ”ajateltu” kasvatettavan vanhempien eron jälkeen yhdessä. Tukipalvelumme ja tietoa lapsen asioista tarjotaan vain yhteen kotiin, siihen, jossa lapsi on kirjoilla.

”Eroja on niin paljon, että kaikkiin eroihin, joihin liittyy lapsia, pitäisi olla pakollinen erovalmennus ja seuranta, että arki alkaa rullata normaalisti ja lapsen suhteet molempiin vanhempiin säilyvät.” (Vieraannutettu vanhempi)

”Tuntuu että vieraannuttaminen on osin myös koneiston (sosiaalitoimi, muut yhteisön jäsenet yms.) luomaa tiedostamatonta vieraannuttamista. Eron jälkeen vanhemmat laitetaan vastakkain lain nimessä.” (Vieraannutettu vanhempi)

Taulukkoon 4. on koottuna vastausten pohjalta laaditut neljä toimenpide-ehdotusta, joilla voitaisiin tasa-arvoistaa vanhemmuutta ja suojella lapsen oikeutta kaikkiin vanhempiinsa myös eron jälkeisessä tilanteessa.

Taulukko 4. Kootut kehityshaasteet kohti perhemyönteisempää tulevaisuutta.

Tavoite	Toimenpide
Tuomioistuimissa huoltoriitoja hoitavat tuomarit ovat tietoisia päätöksenteon kannalta oleellisista kehityspsykologisista tutkimustuloksista.	Suomeen luodaan oma perheoikeuteen erikoistunut tuomaristo, jolla on tukena psykososiaalisen tuen asiantuntijoita.
Osataan erottaa vieraantuminen ja vieraannuttaminen toisistaan sekä tarjota vanhemmuuteen sitouttavaa, oikea-aikaista tukea eroavien vanhempien lapsille.	Ammattilaisten täydennyskoulutus ero- ja uusperheteemoihin sekä palveluiden yhteiskehittäminen yhdessä eronneiden vanhempien perheiden kanssa.
Vanhemmat ja läheiset ymmärtävät vieraannuttamisen sekä hylkäämisen lapsen henkisen pahoinpitelyn muodoiksi.	Eroavien lasten vanhemmille velvoitteeksi Vanhemmuussuunnitelma sekä vanhempien yhteistyön aktivoiminen lisäämällä tietoa heidän velvollisuuksistaan.
Vanhempien mentalisaatio- ja tunnesäätelykyvyt mahdollistavat lapsen huomioimisen omien tunteiden keskellä.	Tunne- ja vuorovaikutustaidot oppiaineina ja työelämän ohjeistuksena läpi elinkaaren.

5. Pohdinta

Diagnosoivasta vieraannuttamisen käsitteestä, itse vieraannuttamista kieltämättä, on viime aikoina vähitellen siirrytty kohti laajempaa perhesysteemin hahmottamista. On ymmärretty, että vanhemman ja lapsen vuorovaikutukseen ja yhteydenpitoon liittyviä ongelmia ja dynamiikkaa esiintyy perhetilanteissa hyvinkin erilaisista syistä (muun muassa Luoma & Laajasalo 2024). Vanhempien tueksi on tarjolla perhesovittelua, vanhemmuussuunnitelmaa ja kolmannen sektorin eropalveluja. Sovitteleva asenne yhteisvanhemmuuteen tai rinnakkaisvanhemmuuteen on kuitenkin vanhempien oma valinta. Olennaista olisi pohtia, miten palvelu- ja oikeusjärjestelmämme voisivat tukea heitä parhaiten. Kaikilla

terveydenhuollon ammattihenkilöillä on eettinen sekä myös lakiin perustuva velvollisuus puuttua epäiltyyn kaltoinkohteluun (Lääkärin etiikka 2021).

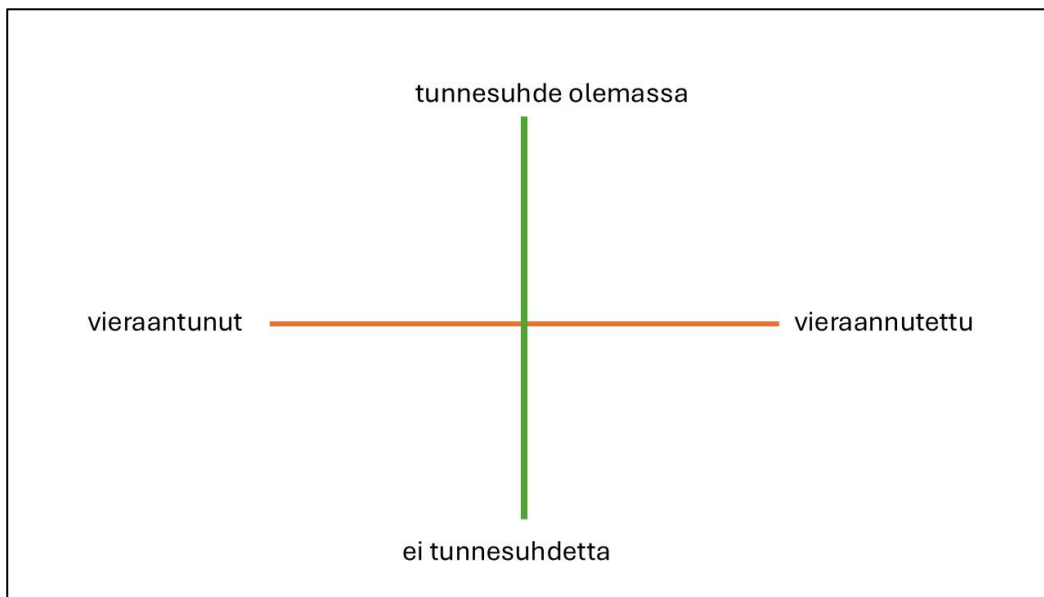
Johnston & Sullivanin (2020) kaavio (Kaavio 1) on hyvä apu ammattilaisille sekä perheille itselleen hahmottaa eron jälkeistä perhesysteemiä lapsen näkökulmasta. Perhesysteemin uudelleen organisoituminen vaatii kaikilta asianosaisilta joustamista ja hyvää tahtoa. Läheiset suhteet ja hyvät keskusteluyhteydet vanhempiin, arjen ennustettavuus sekä vanhempien kiinnostus lapsen asioihin ovat esimerkkejä lasta ja nuorta suojaavista tekijöistä.

Tunnesuhteet vanhempiin voivat olla lapsen suojana huolimatta perheen kohtaamista kriiseistä tai rakenteellisista muutoksista (Väänänen 2013; Broberg 2010). Lapsen näkökulmasta suhteiden säilyminen eron jälkeen molempiin vanhempiin helpottaa hänen oloaan (Cotroneo, ym. 2006; Kopetski 1998; Väyrynen 2008). Tunneyhteyttä on haastavaa arvioida ulkopuolelta käsin. Silti kaikki vastaajat pohtivat joko katkennutta tunnesuhdetta, huolta tunnesuhteen hiipumisesta tai tunnesuhteen puuttumista ja kaipasivat tilanteeseen tukea.

Oheiseen Tunnesuhdekarttaan (Kaavio 2) on kiteytetty kaikissa kyselyiden vastauksissa esille nousseet lapsi-vanhempi-suhteen kaksi elementtiä: tunnesuhteen olemassaolo /puuttuminen sekä vieraantunut-vieraannutettu-akseli. Nelikenttäinen kartta voi toimia keskustelun ja arvioinnin alustana, jossa aihetta on helpompi konkretisoida. Esimerkiksi kirjaamalla siihen osapuolten huomioita ja tekemällä siten tilannetta näkyväksi kaikkien osapuolten näkökulmasta. Koska lapsi-vanhempi-suhde on kaksisuuntainen, tulee aihetta tarkastella molempien näkökulmasta. Mikäli lapsella on olemassa tunnesuhde hänestä vieraannutettuun vanhempaan, jää lapsi vieraannuttamistilanteessa ahdistuksen ja lojaliteettiristiriidan keskelle, aivan kuten vieraannutettu vanhempi, yksin oman ahdistuksensa kanssa. Jos lapsella on tunnesuhde hänestä vieraantuneeseen vanhempaan, jää tilanne kelpaamattomuuden tunteineen lapsen kannettavaksi. Sama tapahtuu myös kääntäen vanhemman näkökulmasta. Mikäli lapsella ei ole tunnesuhdetta toiseen vanhempaan, herää kysymys, miksi suhdetta on tarkoitus aktivoida.

Vaikka tunnesuhdetta ei olisikaan lapsen ja vanhemman välillä, voi lapselle ainakin jossakin elämänvaiheessa herätä toive tuntea oma historiansa, omat geeninsä ja juurensa. Kartan avulla vanhemman ja lapsen välistä suhdetta voi olla helpompi tutkia ja konkretisoida. Karttaa voidaan käyttää tilanteen hahmottamisen jälkeen myös pohjana etsittäessä keinoja auttaa vanhempaa ja lasta löytämään keinoja vahvistaa tai rakentaa tunne- ja kiintymyssuhdetta.

Kaavio 2. Tunnesuhdekartta lapsen ja vanhemman välillä.

On hyvä huomioida, että erilaiset perhetilanteet hyötyvät erilaisesta tuesta. Muuttuvassa perhesysteemissä tunteet ovat usein vahvoja ja keinot selvitä niiden keskellä hukassa. Oleellista ei ole aina etsiä syyllisiä, vaan etsiä ymmärrystä ja keinoja auttaa epätoivotun tilanteen ratkaisemiseksi.

Yhteiskunnan perhepalvelut ja tukirakenteet ovat yhä hyvin yksilö- ja ensiperhekeskeisiä. On pitkälti työntekijöiden oman mielenkiinnon ja ymmärryksen varassa, kuinka perheitä kohdataan ja tuetaan. Perheiden monimuotoisuus on tosiasia, ei mielipide. Perheitä kohtaavien auttajatahojen haasteena onkin löytää ymmärrys juuri kyseisen asiakasperheen haasteisiin kaikkien erilaisten perheiden käsikirjoitusten keskellä.

Tuomioistuimen voi kuitenkin olla vaikeaa tehdä ratkaisua lähivanhemmuuden siirrosta vieraannutetulle vanhemmalle, vaikka vieraannutettu vanhempi näin kokisikin oikeudenmukaisena. Lapsi on usein kiintynyt myös vieraannuttajavanhempaansa, joka on saattanut toimia hänen pääasiallisena lähivanhempana usein jo pidemmän aikaa (Halen 2023; Ellis 2010; Pruuki & Sinkkonen 2017). Pakottamalla lapsi siirtymään hänelle vieraamman vanhemman luokse asumaan sekä katkaisemaan tiivis suhde lapselle tuttuun vanhempaan voi olla lapselle hyvin stressaavaa ja traumaattista, vaikka taustalla olisikin vieraannuttamista.

Vieraannuttamisen tunnistaminen voi olla hyvin haastavaa pelkästään siksi, että aihe herättää usein hyvin voimakkaita tunteita sekä vanhemmissa ja lähiomaisissa että ammattilaisissa (Halen 2023; Sinkkonen 2018). Haasteena on, että asianosaiset taustajoukkoineen tempautuvat suurella tunteella mukaan kiistoihin, jolloin ulkopuolisen näkökulmasta tilanteen todellisen luonteen näkeminen ja ymmärtäminen vaikeutuu. Huolto-riitatilanteissa käytetty kieli on myös usein poikkeuksellisen kiihkeää ja latautunutta. Se

saattaa vaikuttaa myös ammattilaisten, kuten sosiaalitoimen, lääkäreiden ja psykologien, lausuntoihin ja muistiinpanoihin ilman, että ammattilainen on tavannut kaikkia osapuolia.

6. Johtopäätökset

Molempiin kyselyihin vastanneet kiittivät mahdollisuudesta osallistua ja antaa äänensä tärkeäksi kokemalleen aiheelle. Kyselyyn vastanneista niin lapset, lähivanhemmat, bonusvanhemmat, vieraantuneet sekä vieraannutetut vanhemmat nostivat esille ammattilaisten tuen tarpeen jokaiselle asianosaiselle. Ammattilaisen kyky kohdata perheenjäsenet, haastavaksi koetun aiheen äärellä, nähtiin tärkeänä. Varsinaista vieraannuttamista koettiin tapahtuvan niin lähi- kuin etävanhemman puolelta, mutta mainintoja saivat myös bonusvanhemmat. Vieraannuttamisen sekä vieraantumisen todettiin vaikuttavan koko perhesysteemiin että kaikkiin kahden- ja monenkeskisiin suhteisiin.

Eronneet vanhemmat eivät vastausten mukaan kokeneet saaneensa riittävää apua tai tietoa ammattilaisilta. Yhteiskunnan ei ole viisasta ohittaa perheiden tarpeita, jotka näkyvät lasten, nuorten sekä vanhempien pahoinvoinnin kasvuna. Inhimillisten kärsimysten lisänä ovat myös kansanterveydelliset ja oppilas- ja työterveyshuollon taloudelliset kustannukset. Tulosten perusteella olisi hyvä huomioida mahdollinen vieraannuttamisen tai vieraantumisen tuottama toimintakyvyttömyys ja masennus esimerkiksi terveyshuollon palveluissa. Lisäksi uusperheissä erityisesti bonusvanhemman tilanne saattaa jäädä huomaamatta perheiden tukipalveluissa, vaikka hän saattaa olla sijaiskärsijänä tai toisaalta jopa moottorina vanhempi-lapsi-suhteen heikentämisessä. Jokainen lapsi ansaitsee, että hänen kaikki vanhempansa saavat apua. Vastausten perusteella perheiden tukijärjestelmän on oltava rohkeammin perheiden tukena.

” Ettei kukaan, ilman hyövin painavaa syytä tahallaan koskaan vieraannuttaisi lasta toisesta vanhemmasta ja jos se johtuu tästä toisesta vanhemmasta, pitäisi yrittää kaikin keinoin saada yhteys säilymään.” (Lähivanhempi)

Tutkimuksen luotettavuutta vahvistaa se, että tutkimuksen tekijä sekä taustaorganisaatio ovat perehtyneitä aiheeseen ennalta, joten aihealue ei ollut tutkimuksen tekijälle vieras (Elo ym. 2014). Tutkimuksen aineisto on lähtökohtaisesti pieni, mutta kattava ja saturoitunut. Tulokset myös täydentävät ja ovat yhdenmukaisia olemassa olevien, uusimpien tutkimustulosten kanssa (Halen 2023). Yksi haaste vieraannuttamista ja vieraantumista käsittelevässä tutkimuksessa yhä on: se, että lasten oma ääni on yhä jäänyt hyvin vähälle huomiolle ja siitä tarvittaisiin lisää tutkimustietoa, jota tämä tutkimus on pyrkinyt osaltaan vahvistamaan (vertaa Doughty 2020). Oman tutkimuksensa ansaitsisivat myös onnistuneet muutokset perhesysteemeissä, äitiyteen ja isyyteen liittyvät hyvän vanhemmuuden odotukset ja asenteet yhteiskunnassa sekä eroteemaan yhä liittyvä vanhempien stigmatisointi.

Lähteet

- Aaltonen, A-K. (2020). *Lapsioikeus ja lapsen oikeus tuomioistuimissa*. Edita Publishing Oy.
- Aleneff, M. L. (2015). *Vieraannuttaminen ja nuorten elämänlaatu*. Pro gradu. Helsingin yliopisto.
- Arajärvi, T. & Koski, M-L. (1989). *Lapset ja avioero*. Helsinki: Tammi.
- Baker, A. J. L. (2005). The cult of parenthood: A qualitative study of parental alienation. *Cultic Studies Review*, 4, 1-29.
- Baker A. J. L. (2007). *Adult children of parental alienation. Breaking the ties that bind*. New York: Norton.
- Baker, A. J. L. & Darnall, D. (2006). Behaviors and strategies employed in parental alienation: A survey of parental experiences. *Journal of Divorce and Remarriage*, 45, 97-124.
- Baker, A. J. L. & Verrocchio, M. C. (2013). Italian college student-reported childhood exposure to parental alienation: Correlates with well-being. *Journal of Divorce & Remarriage*, 54, 609-628.
- Binggeli, N., Hart, S. & Brassard, M. R. (2001). *Psychological maltreatment of children (Child abuse and neglect series)*. Newbury Park, CA: Sage.
- Broberg, A., Almqvist, K., Tjus, T., & Bergroth, R. (2005). *Kliininen lapsipsykologia*. Edita: Suomen psykologiliitto.
- Broberg, M. (2010). *Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi*. Helsinki: Väestöliitto.
- Cotroneo, M., Moriarty, H. & Smith, E. (2006). Managing Family Loyalty Conflicts of Child Custody Disputes. *Journal of Family Psychotherapy*, 3, 19-38.
- Cox, M. J., Mills-Koonce, R., Propper, C., & Gariépy, J. L. (2010). Systems theory and cascades in developmental psychopathology. *Development and Psychopathology*, 22(03), 497-506.
- Cummings, E. M., Davies, P. T. & Campbell, S. B. (2000). *Developmental Psychopathology and Family Process. Theory, Research, and Clinical Implications*. New York: The Guilford Press.
- Cummings E. M, & Daviess P. T. (2002). Effects of marital conflicts on children: recent advances and emerging themes in process-oriented research. *J Child Psychol Psychiatry*, 43, 31-63.
- Darnall, D. (1998). *Divorce casualties: Protecting your children from parental alienation*. Dallas: Talor Publishing.

- Doughty, J., Maxwell, N. & Slater, T. (2020). Professional responses to 'parental alienation': research-informed practice. *Journal of Social Welfare and Family Law*, 42(1), 68–79.
- Ellis, E. M. & Boyan, S. (2010). Intervention Strategies for Parent Coordinators in Parental Alienation Cases. *The American Journal of Family Therapy*, 38(3), 218–236.
- Elo, S., Kääriäinen, M., Kanste O., Pölkki, T., Utriainen, K. & Kyngäs, H. ym. (2014). Qualitative Content Analysis: A Focus on Trustworthiness. *SAGE Open* 4(1), 1–10.
- Erikson, E. (1968). *Identidad, Juventud y Crisis*. Buenos Aires: Editorial Paidós.
- Eriksson, E. H. (1982). *Lapsuus ja yhteiskunta*. Jyväskylä: Gummerus.
- Finlex. (1991). 60/1991. *Yleissopimus lapsen oikeuksista*.
https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2#idm46111191904736 , luettu 30.7.2024.
- Finlex. (2019). 190/2019. *Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190190> , luettu 1.8.2024.
- Flemmich, M. (2018). *Tietoista vanhemmuutta mittaavan MIPQ-mittarin käänösprosessi ja validointi suomalaiseen väestöön*. Väitöstutkimus. Turun yliopisto.
- Gardner, R. A. (1998). *The parental alienation syndrome*. New Jersey. Cresskill: Creative Therapeutics.
- Gardner, R. A. (2002). Denial of the parental alienation syndrome also harms women. *The American Journal of Family Therapy*, 30, 191–202.
- Goldenberg, I. & Goldenberg, H. (2011). *Family Therapy*. Eighth Edition. California: Brooks/Cole Publishing.
- Gottberg, E. 2012. Lapsen juridiset oikeudet. Teoksessa Söderholm, A. & Kivitiie-Kallio, S. (toim.) *Lapsen kaltoinkohtelu*, 48–61. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Guggenheim, M. (2005). When Should Courts Be Empowered to Make Child-Rearing Decisions? Teoksessa: L. Gunsberg & P. Hymowitz, (toim.) *Divorce and Custody. Forensic, developmental, and clinical perspectives*, 129 – 138. Hillsdale: The Analytic Press.
- Hands, A. J. & Warshak, R. A. (2011). Parental alienation among college students. *The American Journal of Family Therapy*, 39, 432–443.
- Hannuniemi, A. (2007). Vanhemmasta vieraannuttaminen: uhka lasten hyvinvoinnille. *Oikeustiede: Suomalaisen lakimiesyhdistyksen vuosikirja*, 40, 5–126.
- Halen, A. (2023). *Lapsenhuoltolain uudistus (190/2019) - Saiko tuomioistuin keinoja puuttua vieraannuttamiseen?* Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu.

- Häkkänen-Nyholm, Helinä. (2010). Lapsen vieraannuttaminen toisesta vanhemmasta erotilanteessa. *Duodecim*, 126(5), 499–505.
- Jensen, T. M., Lippold, M. A., Mills-Koonce, R. & Fosco, G.M. (201). Stepfamily Relationship Quality and Children's Internalizing and Externalizing Problems. *Family Process*, Vol. 57, 2, 477-495.
- Johnston, J. R. & Sullivan M. J. (2020). Parental alienation: in search of common ground for a more differentiated theory. *Fam Court Rev*, 58, 270–92.
- Johnston, J. R., Walters, M. G. & Olesen, N. W. (2005). Is it alienating parenting, role reversal or child abuse? A study of children's rejection of a parent in child custody disputes. *Journal of Emotional Abuse*, 5, 191–218.
- Kelly, J. B. & Johnston, J. R. (2001). The alienated child. A reformulation of parental alienation syndrome. *Family Court Review*, 39, 249–266.
- Kontio, A. (2024). *Vieraannuttaminen oikeuskäytännössä – vieraannuttamisen määritelmä, tunnistaminen ja ehkäisy*. Pro Gradu. Lapin yliopisto.
- Kopetski, L. M. (1998). Identifying Cases of Parent Alienation Syndrome. *The Colorado Layer*, 27, 3, 61–64.
- Linnavuori, H., Murtorinne-Lahtinen, M. & Heikinheimo, K. (2021). *Kaksi kotia. Selviytymisopas vuoroasumiseen*. Tampere: Vastapaino.
- Leinonen, J. (2003). Vanhemmuus lapsen kasvuympäristön osana. *Psykologia* 4, 176–195.
- Lorandos, D. (2020) Parental Alienation, Traditional Therapy and Family Bridges: What Works, What Doesn't and Why: Part I of II. *American Journal of Family Law* 33(4), 415–423.
- Luoma, I. & Laajasalo, T. (2024). Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta ja vieraannuttamisen psykososiaaliset hoitomuodot. *Duodecim*, 140, 389–395.
- Lääkärietiikka. (2021). 8 painos. Suomen Lääkäriliitto.
<https://www.laakariliitto.fi/site/assets/files/29259/laakarin-etiikka-2021.pdf>, luettu 2.8.2024.
- Meland, E., Furuholmen, D. & Jahanlu, D. (2023). Parental Alienation – a Valid Experience? *Scandinavian journal of public health*, 1–9.
- Mercer, J. (2019). Examining Parental Alienation Treatments: Problems of Principles and Practices. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 36, 351–363.
- Pakarinen, A. & Heikinheimo, K. (2019). Uusi perhe haastaa Uusperheen – uusparien ja ammattilaisten näkemyksiä Uusperheiden haasteista. *Perheterapia* 2, 6 - 17.

- Papernow P. (2013). *Surviving and thriving in stepfamily relationship. What works and what doesn't*. New York: Routledge.
- Pruuki, H. & Sinkkonen, J. (2017). *Lapsi ja Ero: Eväitä eteenpäin*. Helsinki: Kirjapaja.
- Ritala-Koskinen, A. (2001). *Mikä on lapsen perhe? Tulkintoja lapsen uusperhesuhteista*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 38/2001. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto.
- Rönkä, A. R. (2017). *Experiences of loneliness from childhood to young adulthood: study of the Northern Finland Birth Cohort 1986*. Väitöstutkimus. Oulun yliopisto.
- Salo, S. (2011). *Parisuhdeongelmat ja lapsen psyykinen hyvinvointi: kaksi tutkimusnäkökulmaa*. Jyväskylä studies in education, psychology and social research, 419.
- Sorokin, M. (2014). *Lapsen vieraannuttaminen toisesta vanhemmasta lapsen huolto- ja tapaamisriidassa : lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkökulma*. Pro Gradu. Jyväskylän yliopisto.
- Sinkkonen, J. (2018). Lapsen vieraannuttamisella toisesta vanhemmasta on kauaskantoiset seuraukset. *Duodecim*, 134(5), 465–470.
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos (THL). (2020). *Lapset ja ero*. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape-/katsaus-lasten-ja-nuorten-hyvivointiin-ja-palveluihin/vanhempien-erot> Luettu 29.7.2024.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitost (THL). (2023). *Vaativat erotilanteet ja eron jälkeinen väkivalta*. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/tyon-tueksi/vaativat-erotilanteet-ja-eron-jalkeinen-vakivalta>, Luettu: 29.7.2024.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Van Lawack, J. & Visser, M. (2015). No Kids in the Middle: Dialogical and Creative Work with Parents and Children in the Context of High Conflict Divorces. *Australian and NewZeland journal of family therapy*, 36, 33-50.
- Väyrynen, K. (2008). *Lapsen tuska huoltoriidassa. Elämää vanhempien välissä*. Psykologian ammatillinen lisensiaatintutkimus. Jyväskylän yliopisto.
- Väänänen, R. (2013). *Perheen rakenteen, dynamiikan ja arvojen merkitys lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille*. Väitöskirja. Kuopio: Korpiljyvä.
- Warshak, R. A. (2000). Remarriage as a trigger of parental alienation syndrome. *The American Journal of Family Therapy*, 28, 229–241.